

TÍSNER I EL MÈXIC QUE TANT VA ESTIMAR

Avel·lí Artís-Gener pintant al natural a Acultzuinco el 1964

Recentment ha aparegut el llibre *L'univers Tísner 1912-2000: gairebé un segle*, en què David Escamilla i Jordi Finestres exposen una abundant i interessant informació sobre el polifacètic escriptor Avel·lí Artís-Gener. Hi apareixen totes les dimensions de la personalitat de Tísner: l'escriptor, el periodista, el dibuixant, el pintor, l'escenògraf. Paral·lelament a la creació de la seva gran obra, s'hi fa esment de les seves col·laboracions a les revistes catalanes publicades a l'exili, sobretot a la *Nostra Revista* i la *Nova Revista*, de la qual va ser director. Com a artista, i sobretot com a pintor i com a escenògraf, s'hi descriu molt bé la seva vasta obra desenvolupada a l'exili: premi nacional d'aquarel·la de Mèxic (1962), 3.000 quadres per a un hotel i 25.000 decorats per a televisió, entre altres exemples.

LA SEVA OBRA A L'EXILI

En l'obra es descriu molt bé que Tísner s'inicià com a escriptor, en el sentit estricte, a l'exili. En efecte, anteriorment la seva creació havia estat centrada en el camp del periodisme. S'hi fa observar que és a Mèxic mateix que es planteja ser escriptor: "Mai no m'havia plantejat escriure novel·les, ni potser cap llibre". En aquest país va acabar, el 1943, la seva primera novel·la *556 Brigada Mixta*, on més tard es va publicar, el 1945. Igualment, s'hi fa esment que els darrers anys de l'exili va escriure tres novel·les més, editades al seu retorn a Catalunya: *Les dues funcions del circ* (1966), *Paraules d'Opton el Vell* (1968) i *Prohibida l'evasió* (1969), aquesta darrera començada a Mèxic i acabada a Barcelona. Tots aquests llibres formen una part important del conjunt de la seva obra, i, per consegüent, la seva creació en l'etapa de l'exili té una significació més que remarkable.

que s'hi fa esment de les seves obres de temàtica més específica sobre Mèxic, però només de passada; a més de *Paraules d'Opton el Vell*, s'hi fa referència a les memòries de Tísner, i s'hi diu que el tercer tracta dels 26 anys d'exili a Mèxic; tanmateix, cal dir que pràcticament, i no només en aquest sinó en tots els volums, l'autor no deixa de parlar del país d'exili.

OBRES DEDICADES A MÈXIC

En l'obra, els autors diuen que *Paraules d'Opton el Vell* és l'homenatge de Tísner a Mèxic, i és cert, sempre que s'hi afegeixi el seu llibre *Mèxic, una radiografia i un munt de diapositives*, també veritable homenatge al seu país d'adopció, però aquesta vegada després de l'exili.

Encara que Tísner afirma que el 1949 va tenir la pensada d'escriure *Paraules d'Opton el Vell*, la seva introducció, tanmateix, que ja parla clarament del contingut del llibre i de la seva pròpia versió en castellà (publicada per Siglo XXI, de la qual els autors no fan esment) —ja que existeix en una altra versió— la va escriure el 1945. És més que probable que Tísner ja tingués més parts d'aquesta versió, i anterior a la catalana. En tot cas sí que sabem segur que abans de la seva publicació en va fer una profunda revisió. En aquest llibre, l'autor cerca similituds entre el nàhuatl i

En l'obra es descriu molt bé que Tísner s'inicià com a escriptor, en el sentit estricte, a l'exili

En tota l'obra d'Artís-Gener predomina la imatge de Catalunya, expressada de múltiples maneres

el català, com en el cas del terme *papalotl* i *papallona*, respectivament. Atès que l'obra és *en mexicà*, hi expressa un gran domini de la llengua popular en tota la dimensió de la seva riquesa i singulari-

tat de l'expressió. Observem, doncs, que aquí no es tracta de l'apropament al castellà, sinó a les llengües indígenes i al parlar mexicà. Sabem que era una de les seves preferides i li sabia molt de greu que no hagués tingut èxit, ni comercialment ni suscitant gaire interès entre els crítics. Pere Calders deia, en comentar sobre el que passava sobre aquesta obra, que era una d'aquelles coses incomprendibles, i afegia que potser amb el temps es revaloritzaria el llibre.

És evident que en tota l'obra de l'escriptor predomina la imatge de Catalunya, expressada de múltiples maneres, però molt a prop també hi figura Mèxic i el mexicà. És un fet que Tísner està impregnat també del seu país d'adopció, pel qual va sentir una gran admiració, quasi fins a l'exageració. En la seva obra *Mèxic, una radiografia i un munt de diapositives*, diu: "El mestissatge ha estat una prova de foc per a molts països que han sucumbit a l'anihilació. Mèxic ha travessat les flames sense cremar-se perquè tenia quelcom que mancava a altres pobles que han desaparegut irreparablement: la personalitat, la seva enorme personalitat". Els dos autors fan remarcar, amb encert, en algunes citacions, la seva personalitat a través dels seus personatges, com la del

▶ ▶ ▶

Pere Calders i Tísner, a més de cunyats, tota la vida van ser bons amics

FAMÍLIA ARTÍS MERCADER